

УДК 340.2

*С. В. Скріпкін
аспірант**Класичного приватного університету***ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРАВА НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Постановка проблеми. Право на охорону здоров'я є одним з найфундаментальніших природних прав людини, що забезпечує її фізичне існування. Тому саме право на охорону здоров'я закріплено цілим комплексом міжнародно-правових актів та регламентовано конституціями багатьох демократичних держав. Не винятком серед цього ряду держав є і Україна, Конституція якої гарантує безоплатну медичну допомогу громадянам у комунальних і державних закладах охорони здоров'я.

Однак, проблеми правової регламентації права на охорону здоров'я так і залишаються не вирішеними та особливо актуальними в контексті реформування фінансування видатків в галузі охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання фінансового забезпечення конституційного права на охорону здоров'я завжди було і залишається темою гострих дискусій, в тому числі і в наукових колах. Даним питанням серйозно займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені як О. Солдатенко, С. Стеценко, В. Стеценко, С. Агієвець, Н. Якимчук, І. Сенюта, Р. Гревцова та інші.

На думку С. Стеценка, не вирішеними на сьогодні залишаються такі важливі питання охорони здоров'я, як:

- запровадження на законодавчому рівні обов'язкового медичного страхування;
- забезпечення доступності медичної допомоги, передовсім у сільській місцевості;
- підхід до тлумачення ст. 49 Конституції України щодо безоплатності медичної допомоги та сучасні тенденції реформування охорони здоров'я з приводу «фінансової участі» громадян в охороні власного здоров'я та наданні їм медичної допомоги [1, с. 12].

На переконання В. Стеценка, логічним наступним кроком після завершення основних заходів медичної реформи, має стати запровадження в Україні на законодавчому рівні обов'язкового медичного страхування. Такий крок здатен стати свого роду ременем безпеки при проведенні медичної реформи, яка, як відомо, не завжди відповідає засадам соціальної держави [2, с. 27]. На думку В. Стеценка, це необхідно, зокрема для суспільства в цілому, оскільки воно буде сприймати обов'язкове медичне страхування як додатковий

аргумент соціального забезпечення та уваги з боку держави; власне держави, оскільки механізм витрат коштів на фінансування медичних послуг стане прозорішим, а механізм впливу на лікувально-профілактичні установи, які надають неякісну медичну допомогу дієвішим тощо [2, с. 30].

І. Сенюта вважає, що з огляду на формулювання конституційної норми, її тлумачення Конституційним Судом України, можна твердити, що Закон про медреформу таки обмежує зміст та обсяг права на безоплатну медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я [3].

Визнаний український науковець, що займається проблемами фінансування охорони здоров'я О. Солдатенко вважає, що уже на основі конституційних норм можна визначити, за якою моделлю у певній країні фінансується сфера охорони здоров'я для забезпечення реалізації її громадянами свого права на охорону здоров'я: за моделлю Беверіджа – системою бюджетного фінансування (яка базується на загальному оподаткуванні) чи за моделлю Бісмарка – системою соціального страхування (в основу якої покладено внески на соціальне медичне страхування, що сплачуються роботодавцями та працівниками). Зокрема, з норм Конституції України зрозуміло, що фінансування сфери охорони здоров'я здійснюється державою за рахунок бюджетних коштів (бюджетних видатків) [4, с. 43,].

Мета статті. Проаналізувати правове регулювання видатків на охорону здоров'я, виявити проблеми конституційно-правової регламентації даних суспільних відносин, окреслити шляхи реформування законодавства в сфері фінансування охорони здоров'я з метою приведення його у відповідність до Конституції України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 49 Конституції України, кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена [5].

Вищезазначену норму Конституції інтерпретує рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29.05.2002 року № 10-рп/2002 (далі – рішення). В резолютивній частині зазначеного рішення вказано, що Положення частини третьої статті 49 Конституції України (254к/96-ВР) «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги.

Поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом [6].

Реальний стан речей, який існував протягом тривалого періоду та існує на теперішній момент часу, на нашу думку іде врозріз з вищезазначеним офіційним тлумаченням ст. 49 Конституції. Так, перелік медичних послуг, які надаються на платній основі на сьогодні встановлено не законом, а постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах» [7]. Звертаємо увагу, що після офіційного тлумачення ст. 49 Конституційним судом України, вищезазначена постанова діє в Україні вже майже 16 років.

Крім того, ще раніше було рішення Конституційного Суду України, що стосується конкретно вищезазначеної постанови Кабінету Міністрів України. Мова йде про Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) від 25.11.1998 р. № 15-рп/98 (справа № 1-29/98) [8].

Даним рішенням Конституційний Суд України визнав розділ I та розділ II Переліку платних послуг, які можуть надаватися в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних

зкладах освіти, такими, що не відповідають Конституції України [8].

Розділ III Переліку стосується не стільки медичної допомоги, скільки послуг, що можуть надаватися в державних вищих медичних (фармацевтичних) закладах освіти (зкладах післядипломної освіти), тому не має прямого відношення до статті 49 Конституції України і, отже, виходить за рамки конституційного подання [8].

До вищевикладеного також варто додати, що у даний момент у провадженні Конституційного Суду України знаходиться конституційне подання 59 народних депутатів України від 07 лютого 2018 року щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII (Голос України від 30.12.2017 – № 248). Рішення по даній справі до цього моменту не винесено.

Зазначимо, що дане подання заслуговує на визнання з професійної точки зору та є досить обґрунтованим. Зокрема, у поданні йдеться про невідповідність Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» наступним нормам Конституції України. Зокрема, у поданні обґрунтовано невідповідність Закону статтям 22, 49, 64 Конституції України. В тому числі, зазначається, що оспорюваним Законом запроваджено механізм, який змінює пряме бюджетне фінансування закладів охорони здоров'я, які надають безоплатну медичну допомогу громадянам, на лише часткову оплату з боку держави медичних послуг, що не відповідає приписам статей 22, 49 Конституції України. Відповідно до статті 22 Конституції України держава виконуючи зазначені вище обов'язки перед людиною має забезпечувати основоположний принцип, що конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина 3 статті 22 Основного Закону України) [9].

З приводу розуміння статті 22 Основного Закону України, Конституційний Суд України в Рішенні № 5-рп/2005 зазначив, що конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга) при прийнятті при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод – це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу цих прав і свобод є їх обмеженням і суперечить зазначеній статті Конституції України) [9].

В силу частини третьої статті 49 Конституції України саме на державу покладається обов'язок щодо створення умов ефективного доступного

для всіх громадян медичного обслуговування, забезпечення у державних і комунальних закладах охорони здоров'я безоплатної медичної допомоги.

Крім того, в наведеній правовій позиції зазначено, що «Конституційний Суд України з позицій припису частини третьої статті 49 Конституції України, що тлумачиться, пропозиції окремих державних органів щодо необхідності встановлення якихось меж безоплатної медичної допомоги у вигляді її гарантованого рівня, надання такої допомоги лише неспроможним верствам населення чи «у рамках, визначених законом» тощо. Це суперечить положенням статті 3, частини третьої статті 22 та низки інших статей Конституції України. Безоплатна медична допомога, передбачена Конституцією України, повинна надаватись всім громадянам у повному обсязі, тобто задовольняти потреби людини у збереженні або відновленні здоров'я» [9].

На думку суб'єктів подання вищезазначений Закон суперечить ст. 64 Конституції України, оскільки вказані права людини і громадянина не можуть бути обмежені, за виключенням умов надзвичайного чи воєнного стану) [9].

Крім того, автори подання стверджують, що Закон не відповідає вимогам ст. 8 Конституції України, що закріплює принцип верховенства права, оскільки використані у Законі юридичні терміни не мають чіткого визначення у чинному законодавстві) [9].

Також у поданні зазначається про невідповідність Закону статтям 19 і 85 Конституції України, оскільки, як вважають автори зазначеного подання, Верховна Рада України не наділена повноваженнями на затвердження інших програм, в тому числі програми медичних гарантій) [9].

Також авторами подання наведено невідповідність Закону ст. 92 Конституції України, оскільки ст. 9 Закону встановлено недопустимість порушення прав пацієнта, крім випадків, передбачених чинним законодавством) [9].

Натомість, Конституцією України встановлено, що виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина (пункт 1 частини першої ст. 92 Конституції України)) [9].

В тому числі, в поданні вказано також на невідповідність Закону ст. 26 Конституції України, якою вказано, що іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Однак, частиною 2 статті 4 Закону передбачено, що Іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово перебувають на те-

риторії України, у межах програми медичних гарантій держава забезпечує оплату необхідних медичних послуг та лікарських засобів, пов'язаних з наданням екстреної медичної допомоги. Такі особи зобов'язані компенсувати державі повну вартість наданих медичних послуг та лікарських засобів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами чи законами України) [9].

Окрім вищевикладеного зазначеним поданням констатується також невідповідність Закону статті 95 Конституції України, в частині 2 якої вказано, що виключно законом про Державний бюджет України визначаються будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків. Однак, частина 5 ст. 4 Закону встановлює, що обсяг коштів Державного бюджету України, що спрямовуються на реалізацію програми медичних гарантій, щорічно визначається в Законі України про Державний бюджет України як частка валового внутрішнього продукту (у відсотках) у розмірі не менше 5 відсотків валового внутрішнього продукту України. Крім того, пунктом 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону, якими передбачено, зокрема, що за рішенням Кабінету Міністрів України допускається фінансування надання первинної медичної допомоги комунальними закладами охорони здоров'я, що не уклали договори про медичне обслуговування населення з Уповноваженим органом, шляхом надання субвенцій з державного бюджету відповідним місцевим бюджетам. Вищенаведені положення Закону, на думку суб'єктів подання, не відповідають вимогам ст. 95 Конституції України) [9].

Вищезазначений закон визначає, що програма державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій) – програма, що визначає перелік та обсяг медичних послуг (включаючи медичні вироби) та лікарських засобів, повну оплату надання яких пацієнтам держава гарантує за рахунок коштів Державного бюджету України згідно з тарифом, для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами. Згідно ч. 3 ст. 4 вищевказаного закону, програмою медичних гарантій визначаються перелік та обсяг медичних послуг та лікарських засобів, оплата яких гарантується за рахунок коштів Державного бюджету України. А відповідно до ч. 5 ст. 4 цього ж закону, програма медичних гарантій затверджується Верховною Радою України у складі закону про Державний бюджет України на відповідний рік) [10].

Водночас, відповідно до ч. 11 ст. 10 даного закону, у закладах охорони здоров'я державної та комунальної форм власності, які є надавачами ме-

дичних послуг за програмою медичних гарантій, обсяг платних медичних послуг, які не входять до програми медичних гарантій, може складати не більше 20 відсотків від обсягу всіх наданих послуг. Відповідно до п. 6 Перехідних положень зазначеного закону, ч. 11 діє до 31 грудня 2024 року [10].

Таким чином, на сьогоднішній час встановленого законом переліку платних медичних послуг не існує. Такий перелік, як сказано вище, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1138, що суперечить рішенню Конституційного Суду України від 29 травня 2002 року, в якому сказано, що такий перелік має бути встановлено законом.

В даному контексті у дуже неоднозначному становищі перебувають керівники закладів охорони здоров'я в питанні надання платних медичних послуг. З одного боку є Конституція, а саме ст. 49 та її вищенаведене офіційне тлумачення Конституційного Суду України. З іншого боку, є постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1138, яку до цих пір не скасовано. Звичайно, якщо порівнювати ці нормативно-правові акти за юридичною силою, Конституція України наділена найвищою юридичною силою та їй повинні відповідати закони та інші нормативно-правові акти. Але, на жаль, так склалося, що в Україні діють не Конституція та закони, а саме підзаконні нормативно-правові акти (постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств та відомств тощо), які дуже часто суперечать Конституції та законам України.

Варто також вказати, що дане питання є дуже серйозним з юридичної точки зору, адже за незаконне вимагання грошей у пацієнтів за надану медичну допомогу (послуги) передбачена юридична відповідальність, в тому числі і кримінальна. Так, відповідно до ст. 184 Кримінального кодексу України «Порушення права на безоплатну медичну допомогу» незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги в державних чи комунальних закладах охорони здоров'я – карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців [11].

Однак органи виконавчої влади, зокрема Міністерство охорони здоров'я України своєю розпорядчою діяльністю здійснює певні заходи, спрямовані на захист прав пацієнтів в частині отримання лікування та медикаментів за бюджетні кошти.

Так, наказом Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2017 року № 459 затверджено Порядок розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів,

благодійної діяльності і гуманітарної допомоги (далі – Порядок). Як зазначається у самому наказі, він прийнятий з метою забезпечення вільного доступу громадян до інформації щодо наявних у закладах охорони здоров'я лікарських засобів, витратних матеріалів та медичних виробів [12].

Вищезазначений Порядок передбачає, що оприлюднення інформації щодо наявних у закладах охорони здоров'я державної та комунальної форми власності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання щотижнево забезпечує відповідальна особа, призначена із числа працівників відповідного закладу охорони здоров'я. Також порядком визначено, що інформаційний стенд розміщується всередині біля виходу із закладу охорони здоров'я у місцях вільного доступу для пацієнтів та відвідувачів (у тому числі людей з обмеженими можливостями) та в кожному відділенні, де перебувають на лікуванні стаціонарні хворі [12].

Єдине, що викликає зауваження у вищенаведеному Порядку, то це відсутність норми щодо розміщення інформації про наявні у закладах охорони здоров'я державної та комунальної форми власності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання на веб-сайтах закладів охорони здоров'я та постійне її оновлення. На нашу думку, дана вимога повністю відповідає потребам часу та вписується у діючу в державі концепція електронної системи охорони здоров'я (e-health), що передбачена, зокрема і Законом України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

Також, наказом МОЗ України від 25.07.2017 року № 848, керівників закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління Міністерства охорони здоров'я України, Міністру охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, керівникам структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій зобов'язано забезпечити розміщення закладами охорони здоров'я, що знаходяться у сфері їх управління, інформації про надходження і використання благодійних пожертв від фізичних та юридичних осіб на потреби таких закладів охорони здоров'я. Відповідно вищезазначеному наказу, таку інформацію слід розміщувати щоквартально не пізніше десятого числа місяця, наступного за звітним кварталом не пізніше десятого числа місяця, наступного за звітним кварталом на території закладу охорони здоров'я у загальнодоступному місці, а також на офіційному веб-сайті закладу охорони здоров'я та/або офіційних веб-сайтах Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань охорони

здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [13].

Таким чином здійснюється контрольна функція в сфері фінансової діяльності закладів охорони здоров'я. Адже вже зовсім не секрет, що у державі існує так звана «тіньова» або корупційна складова фінансової діяльності, в тому числі і закладів охорони здоров'я. Адже відсутність інформації у пацієнта про наявність у закладі охорони здоров'я того чи іншого медичного препарату створює сприятливі умови в тому числі і для корупційних маніпуляцій із залученням медичного персоналу закладу охорони здоров'я. В результаті зазначених маніпуляцій пацієнт може придбати за власні кошти ті медичні препарати, які наявні у закладі охорони здоров'я (ще гірше, якщо він дасть на них кошти, скористається правом добровільного медичного страхування, зробить внесок у благодійний фонд тощо). Підсумком всіх вищенаведених не зовсім законних заходів може бути отримання неправомірної вигоди – тобто вчинення корупційного правопорушення.

Важливість прийнятих Міністерством охорони здоров'я вищенаведених наказів полягає насамперед не тільки в активізації контрольної функції самого Міністерства, але й створення передумов щодо залучення до контролю публічних видатків охорони здоров'я інститути громадянського суспільства – громадські та благодійні організації, що створені з метою захисту прав пацієнтів, а також безпосередньо самих пацієнтів. Маючи таку нормативну базу інститути громадянського суспільства можуть проводити широку інформаційну кампанію, ряд право виховних та правоосвітніх заходів щодо доведення до відома широкої пацієнтської громадськості вищезазначених наказів, розробляти методичні рекомендації для пацієнтів щодо відстоювання свого права на безоплатну медичну допомогу, гарантовану Конституцією. Пацієнти, в свою чергу, матимуть реальну можливість відстоювати свої права.

Висновки. Виходячи з викладеного, вважаємо, що нинішній стан правового регулювання видатків на охорону здоров'я не відповідає Конституції України, в перш чергу ст. 49. Потрібно привести правове регулювання означених питань у відповідність до ст. 49 Конституції України та правової позиції Конституційного Суду України, а саме: скасувати постанову Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1138, а натомість прийняти Закон України, яким визначити повний перелік медичних послуг, що надаватимуться в державних та комунальних закладах охорони здоров'я на платній основі. При цьому, перелік даних послуг потребує всеукраїнського обговорення в широких колах нашого суспільства – медичної та пацієнтської громадськості з метою отримання в кінцевому результаті дійсно виваженого рішення, вихо-

дячи з принципів соціальної та правової держави, виключної важливості ефективної реалізації права на охорону здоров'я для кожного громадянина нашої держави. Тому, даний перелік має включати, по-перше, лише медичні послуги, що мають другорядне значення для організму людини, тобто які застосовуються не за медичними показаннями, а за бажанням пацієнта (наприклад, профілактичний масаж, косметичні процедури тощо). По-друге, з метою соціального захисту громадян, у випадку необхідності надання медичних послуг, що стосуються трудових відносин, покласти оплату за ці послуги на роботодавців.

Окремо слід зазначити про позитивні демократичні тенденції в сфері охорони здоров'я, в тому числі у забезпеченні невід'ємних конституційних прав пацієнтів. Однак, потрібно сприяти посиленню важелів контролю щодо фінансування сфери охорони здоров'я з боку пацієнтської громадськості, що в свою чергу покращить рівень реалізації конституційних прав пацієнтів та забезпечить подальшу перспективну побудову громадянського суспільства, соціальної та правової держави в Україні.

Література

1. Стеценко С. Г. 25 років Основ законодавства України про охорону здоров'я: успіх, сумніви чи невдача? / С. Г. Стеценко // Актуальні проблеми теорії та практики правового регулювання галузі охорони здоров'я: проблеми і перспективи: збірник тез доповідей науково-практичного круглого столу, присвяченого 25-й річниці прийняття Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (17 листопада 2017 року) / За заг. ред. д-ра мед. наук, професора, Заслуж. діяча науки і техніки України Ю. М. Колесника. – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2017. – С. 10-12.
2. Стеценко В. Ю. Наступним кроком медичної реформи має стати запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування / В. Ю. Стеценко // Проблеми захисту суб'єктів правовідносин у сфері охорони здоров'я в контексті медичної реформи: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу (м. Запоріжжя, 25 травня 2018 року) / За заг. ред. д-ра мед. наук, професора, Заслуж. діяча науки і техніки України Ю. М. Колесника. – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2018. – С. 27-30.
3. Сенюта І. Я. Медична реформа: To be or not to be? / І. Сенюта // Юрист&закон. – № 9. – URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011320.
4. Солдатенко О. В. Правове регулювання видатків на охорону здоров'я в Україні та Центральній Європі. Монографія. – К.: Алерта, 2010. – 278 с.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02>.

7. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах: постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1138 – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-p>.

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98>.

9. Конституційне подання 59 народних депутатів України від 07 лютого 2018 року щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII (Голос України від 30.12.2017 – № 248). – URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_667_0.pdf.

10. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>.

11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

12. Про затвердження Порядку розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів, благодійної діяльності і гуманітарної допомоги: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2017 року № 459. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-17>.

13. Про здійснення заходів з контролю за надходженням і використанням благодійних пожертв у закладах охорони здоров'я: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2017 р. № 848 – URL: <https://www.apteka.ua/article/419761>.

Анотація

Скрипкин С. В. Проблемы конституционно-правовой регламентации права на охрану здоровья в контексте реформирования финансирования выдатків в галузі охорони здоров'я. – Стаття.

Мета дослідження: проаналізувати правове регулювання витратків на охорону здоров'я, виявити проблеми конституційно-правової регламентації даних суспільних відносин, окреслити шляхи реформування законодавства в сфері фінансування охорони здоров'я з метою приведення його у відповідність до Конституції України.

Матеріали і методи: нормативно-правова база України, метод аналізу, метод синтезу, порівняльно-правовий метод.

Результати: фінансування галузі охорони здоров'я здійснюється низкою нормативно-правових актів, серед яких основними є Конституція України, Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», постанова КМУ від 17.09.1996 р. № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах». Основною проблемою правового регулювання відносин в сфері фінансування

галузі охорони здоров'я є невідповідність актів нижчої юридичної сили Основному Закону держави.

Висновки: принцип верховенства права в будь-якій системі законодавства вимагає відповідності Конституції усіх законів та інших підзаконних нормативно-правових актів. Тому, потрібно привести нормативно-правову базу, що регулює питання фінансування охорони здоров'я у відповідність до Конституції України, а інакше потрібно змінювати саму Конституцію.

Ключові слова: право на охорону здоров'я, фінансування охорони здоров'я, реформа охорони здоров'я, приведення у відповідність до Конституції України.

Аннотация

Скрипкин С. В. Проблемы конституционно-правовой регламентации права на охрану здоровья в контексте реформирования финансирования расходов в области здравоохранения. – Стаття.

Цель исследования: проанализировать правовое регулирование расходов на здравоохранение, выявить проблемы конституционно-правовой регламентации данных общественных отношений, наметить пути реформирования законодательства в сфере финансирования здравоохранения с целью приведения его в соответствие с Конституцией Украины.

Материалы и методы: нормативно-правовая база Украины, метод анализа, метод синтеза, сравнительно-правовой метод.

Результаты: финансирование здравоохранения осуществляется рядом нормативно-правовых актов, среди которых основными являются Конституция Украины, Закон Украины «О государственных финансовых гарантии медицинского обслуживания населения», постановление КМУ от 17.09.1996 г. № 1138 «Об утверждении перечня платных услуг, предоставляемых в государственных и коммунальных заведениях здравоохранения и высших медицинских учебных заведениях». Основной проблемой правового регулирования отношений в сфере финансирования отрасли здравоохранения является несоответствие актов низшей юридической силы Основному Закону государства.

Выводы: принцип верховенства права в любой системе законодательства требует соответствия Конституции всех законов и других подзаконных нормативно-правовых актов. Поэтому, нужно привести нормативно-правовую базу, регулиующую вопросы финансирования здравоохранения в соответствие с Конституцией Украины, а иначе нужно менять саму Конституцию.

Ключевые слова: право на охрану здоровья, финансирование здравоохранения, реформа здравоохранения, приведение в соответствие с Конституцией Украины.

Summary

Skripkin S. V. Problems of constitutional-judicial regulation of right for health care within the context of the reformation of health care financing. – Article.

Object of the study: to analyze judicial regulation of expenses for health care, determine problems of constitutional-judicial regulation of these social relations, point out the ways of reforming laws concerning health care financial providing in order to reorganize those in accordance with Constitution of Ukraine.

Materials and methods: legislative basis of Ukraine, analytical method, synthetic method, comparative-judicial method.

Results: financing in the field of health care is provided by a number of legislative acts, among them the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine “About

State Financial Guarantees of Public Health Care”, decree of cabinet of Ministry of Ukraine of 09.17.1996. № 1138 “About approval of the list of pay medical services, which are provided in state health care institutions and medical universities”. The main problem of the judicial regulation in the field of health care financing is inconsistency of minor legislative acts to the Constitution of Ukraine.

Conclusions: In view of the foregoing, we assume that modern state of judicial regulation of health care financing does not correspond the Constitution of Ukraine, first of all to the article 49. There is a necessity to harmonize legislative regulation of these questions to the article 49 of the Constitution of Ukraine and judicial position of the Constitutional Court of Ukraine, namely cancel the decree of CMU of 17.09.1996 № 1138 and instead of it to enact the Law of Ukraine, determining the full list of pay medical services provided in state and municipal medical institutions. The list of these services needs to be discussed in public – both medics and patients in order to achieve as a result considered decision, based on the rule

of law principals and exceptional importance of effective realization of the right for health care for each citizen of our state. Thus, this list has to include first of all, only medical services which have secondary importance for human organism, which are provided not for medical reasons, but on request of patient himself (e.g. prophylactic massage, cosmetic procedures etc.). Secondly, in order to ensure social security, in case of providing medical services concerning employment relations, employer would have to bear the fee for it.

Also positive democratic tendencies in the field of health care should be noted, among them providing inalienable constitutional rights of the patients. However, we have to promote strengthening of controls in health care financing provided by patient public, which will improve the level of realization of patients’ constitutional rights and contribute to further development of civil society, social state and rule of law in Ukraine.

Key words: right for health care, financing of health care, reforming of health care, harmonization with the Constitution of Ukraine.